

הקמת מדינת ישראל

4.5

מדריך למורה

רציונל

משימת המבחן בוחנת את הידע של התלמידים בנושא הקמת מדינת ישראל. המשימה עוסקת בשלושה עניינים הנוגעים לתקופה שבין כ"ט בנובמבר 1947 – ההחלטה באו"ם על חלוקת ארץ ישראל, ועד ליום ה' באייר תש"ח (1948) – ההכרזה על הקמת מדינת ישראל: ההחלטה באו"ם, המצור על ירושלים וההכרזה על הקמת המדינה.

הנושאים מתייחסים לנקודות ציון מרכזיות בדרך להקמת המדינה, ואלה נחשבות לידע הבסיסי שעליו נבחנו התלמידים. כמו כן על התלמידים לבטא ידע במושגים/אבני יסוד הקשורים לנושא ובמשמעותם הערכית.

נקודת המוצא בכל אחד משלושת חלקי המשימה היא שונה. הטקסטים מתפתחים לאורך כל חלק במשימה ומשלבים מקורות מידע מגוונים: קטעי עיתונים, מפות, תצלומים וזיכרונות, כמקובל בתחום הלימודים של פרקים בתולדות היישוב.

משימת המבחן אינטגרטיבית, אך היא מעוגנת בעיקר בציר **משפחות ויישובים בראי תולדות ארץ ישראל (מסלול א)**, כמפורט להלן: מודולה ג **הקמת מדינת ישראל, אירועים ביישוב ובסביבתו הקרובה**, מודולה ב **סיפורים על הקמת מדינת ישראל** (וכן חומר רקע תואם למורים, בעיקר בעמודים 235-236 בתכנית הלימודים).

מודולה ג (עמ' 116-117)

סעיף 2.1 – מה הייתה המציאות בארץ ישראל לפני הקמת המדינה? מי שלט אז בארץ?

מי היו התושבים בארץ?

סעיף 2.4 – מה קרה בעקבות החלטת האו"ם בכ"ט בנובמבר 1947 ברחבי הארץ?

סעיף 2.5 – מה החשיבות של הקמת מדינה לעם היהודי, ביום ה' באייר תש"ח?

סעיף 2.6 – מה קרה במלחמת העצמאות ברחבי המדינה?

סעיף 2.8 – כיצד הנציחו וכיצד מנציחים את זכר הנופלים במלחמה?

מודולה ב (עמ' 113)

סעיף 2.3 – בהקשר לתפקידו של דוד בן גוריון בהכרזה על הקמת המדינה ובהנהגתה.

האינטגרציה באה לידי ביטוי בשני היבטים:

א. בשילוב סעיפים **ממודולה ב** בציר **אנחנו אזרחים במדינת ישראל**:

סעיף 2.1 (חלקי) – בהקשר לשוויון (עמ' 93)

סעיף 2.3 (חלקי) – בהקשר לסמלים של מדינת ישראל (עמ' 94)

בשילוב סעיפים **ממודולה א** בציר **לחיות בסביבות משתנות**:

סעיפים 2.1, 2.3 (חלקי) – בהקשר לתופעות שאפשר לזהות בסביבה (ברמה הארצית) ולמיקומן של התופעות, תוך שילוב קריאת מפות נושאות (עמ' 73).

ב. אינטגרציה חיצונית (ברמת תיאום) קיימת עם תכנית הלימודים **לחינוך לשוני** (תשס"ג) בעיקר בהקשר לסוגה "ידיעה עיתונאית" (עמ' 32).

מטרות משימת המבחן בהלימה למטרות תכנית הלימודים

המשימה נכתבה בזיקה למטרות הבאות מתכנית הלימודים:

מטרה 1 - מדינת ישראל – מדינה יהודית ודמוקרטית

סעיפים 1.1, 1.2, 1.4

מטרה 6 - הערכת הראשונים ופועלם של אישים בתחומים שונים

סעיפים 6.2 (בן גוריון), 6.3 (חלקי), 6.4 (חלקי – חיזוק הקשר לאתרים היסטוריים)

מטרה 10 - מיומנויות וכישורים

סעיפים 10.2 (קריאת מפה), 10.4, 10.5 (א, ג, ד – חלקי)

מבנה משימת המבחן

במשימה שלושה חלקים שאינם תלויים זה בזה:

חלק א: מה קדם להקמת מדינת ישראל?

חלק ב: בדרך לירושלים הנצורה

חלק ג: "אנו מכריזים בזאת..."

חלק א: מה קדם להקמת מדינת ישראל?

חלק זה של משימת המבחן בוחן את הידע של התלמידים באשר להחלטת עצרת האו"ם מכ"ט בנובמבר 1947 בדבר הקמת מדינה ליהודים ובאשר למצב ששרר בארץ בתקופה שקדמה להחלטה. עליהם לגלות שליטה בקריאת מפה נושאת, בהשוואה בין שתי מפות, במתן פרשנות ובהסקת מסקנות בהתאם.

בסיום חלק זה של המשימה, התלמידים נדרשים להסביר ולפרש את המושג "מלחמת העצמאות" על בסיס ידע שנלמד והובנה.

חלק ב: בדרך לירושלים הנצורה

בחלק זה של משימת המבחן התלמידים נבחנים על אירוע מרכזי במלחמת העצמאות. חלק זה שונה מחלקים אחרים במשימה מאחר שהוא אינו בוחן את התלמידים על ידע מוגדר שנלמד בנושא. נקודת המוצא בחלק זה היא טקסט ותצלומים. אך בשונה ממשימות אחרות, על התלמידים להפיק מידע מהמקורות המובאים והמתפתחים לאורכו של חלק זה. התלמידים נדרשים לאתר מידע ולמזגו, להגדיר בעיות ולהסביר מדוע אירעו דווקא שם, לבחון יתרונות וחסרונות (ראייה רב-כיוונית) ולהסיק מסקנות. בהמשך נבדקת יכולתם להעלות נימוקים לגבי שותפותם של גורמים שונים במלחמה (לוחמות פלמ"ח ותושבי ירושלים), ולהעריך את פועלם. בסיום נבחנים התלמידים על מידת הבנתם את רעיון ההנצחה וחשיבותו הערכית לעם ישראל.

חלק ג: "אנו מכריזים בזאת..."

חלק זה בוחן את הידע של התלמידים בהקשר להכרזת מדינת ישראל ביום ה' באייר תש"ח – להליך החלפת השלטון שהתרחש באותו היום ולטקס ההכרזה.

נקודת המוצא היא כותרת של ידיעה מעיתון ובהמשך מתפתח הטקסט ונוספים קטע עיתון ותצלום. התלמידים נדרשים להפיק מידע מן הטקסטים השונים, למזג מידע, לפרש כותרת על בסיס ידע קודם שלמדו בהקשר לחזון ולשאיפות העם היהודי, להסביר ולנמק את המשמעות של

העברת הרצף השלטוני (על בסיס ידע קודם שנלמד). כמו כן, הם נבדקים על מידת היכרותם עם הסמלים של מדינת ישראל. יש לשים לב כי תמונתו של הרצל אינה מהווה סמל רשמי של המדינה. בסיכום נדרשים התלמידים להעלות טיעונים המצדדים במנהיגותו ובתעוזתו של דוד בן גוריון באותם ימים (על בסיס ידע שנלמד ושהובנה).

באיזה חלק לבחור?

תכנית הלימודים ממליצה ללמד את הנושא לקראת יום העצמאות, ובהתאמה תתבצע גם ההערכה. מומלץ לבצע את כל חלקי משימת המבחן. אלה המחליטים לבצע רק חלק מן המשימה, יבחרו לפחות בחלקים א ו-ג. סדר החלקים אינו מחייב, וקיימת אפשרות, למשל, לבחון את התלמידים על חלק ג כחלק ראשון.

אבני היסוד המודגשות במשימת המבחן

היסטוריה: התמודדות, זהות, שייכות והשתייכות, אירועים בעבר השפיעו על עיצוב החיים, זיכרון משותף, מקורות היסטוריים, אתרים ומקומות, התנדבות, הקמת מדינת ישראל, זיקה לעבר

אזרחות: זכויות אדם, אזרח (שוויון זכויות לכל האזרחים), מדינה (כולל: סמלים, המנון, דגל, טקסים), רב-קיום

גיאוגרפיה: מיקום, מיפוי תופעות